

OSOBNÍ PŘÍBĚHY MIGRUJÍCÍCH RODIČŮ

SHROMÁŽDĚNO PRO POTŘEBY PROJEKTU

„VYTVOŘENÍ VZDĚLÁVACÍCH SLUŽEB PRO MIGRUJÍCÍ RODIČE“

PARTNEŘI PROJEKTU:

CENTRUM PRO VEŘEJNOU POLITIKU, ČESKÁ REPUBLIKA

MENEDZMENTA HOLDING, LOTYŠSKO

JONISKĚLIO IGNO KARPIO ŽEMĚS ÜKIO IR PASLAUGU MOKYKLA, LITVA

OŚWIATOWIEC-ŁÓDŹ, POLSKO

COLEGIUL TEHNIC METALURGIC, RUMUNSKO

MERSIN IL MILLI EGITIM MUDURLUGU, TURECKO

VYTVOŘENÍ VZDĚLÁVACÍCH SLUŽEB PRO MIGRUJÍCÍ RODIČE

VYCHÁZÍ Z KVALITATIVNÍ STUDIE REALIZOVANÉ PARTNERY Z ČESKÉ REPUBLIKY, LITVY, LOTYŠSKA, POLSKA, RUMUNSKA A TURECKA V OBDOBÍ OD ČERVENCE 2012 DO ČERVENCE 2013.

ED. E. HAVRDOVÁ, PH.D.

CENTRUM PRO VEŘEJNOU POLITIKU, PRAHA

PŘELOŽILA: Bc. ANDREA KUCHYŇKOVÁ

© EVROPSKÁ UNIE, 2013

INFORMACE A SKUTEČNOSTI UVEŘEJNĚNÉ V TÉTO PUBLIKACI REFLEKTUJÍ POUZE POSTOJE AUTORŮ A NIKTERAK NEKORESPONDUJÍ S OFICIÁLNÍM STANOVISKEM EVROPSKÉ UNIE ANI INSTITUCÍ EVROPSKÉ UNIE ČI ORGÁNŮ JEDNAJÍCÍCH V JEJÍM ZÁJMU A MAJÍCÍCH ZODPOVĚDNOST ZA POUŽITÍ INFORMACÍ, JEŽ BY MOHLY MÍT SPOJITOST S INFORMACEMI OBSAŽENÝMI V TÉTO PUBLIKACI.

VYTVOŘENÍ VZDĚLÁVACÍCH SLUŽEB PRO MIGRUJÍCÍ RODIČE

Obsah

Úvod	4
O projektu	7
Hlavní výsledky výzkumu	9
Česká republika	12
Předmluva	12
Osobní příběhy	14
Lotyšsko	24
Předmluva	24
Osobní příběh	26
Litva	28
Předmluva	28
Osobní příběh	30
Polsko	32
Předmluva	32
Osobní příběh	35
Rumunsko	37
Předmluva	37
Osobní příběh	39
Turecko	41
Předmluva	41
Osobní příběh	42
Příloha: Protokol rozhovoru	44

Úvod

Rozšíření Evropské Unie (dále jen EU) a založení principů volného pohybu pracovní síly vyústilo ve vyšší mobilitu evropské populace. Volný pohyb osob je deklarován jako součást základních práv občanů EU garantovaných Smlouvami EU. Koncept volného pohybu osob přišel s podpisem Schengenské smlouvy v roce 1985 a následné Schengenské prováděcí úmluvy v roce 1990, která iniciovala zrušení hraničních kontrol mezi participujícími zeměmi. Tím, že se Schengenská spolupráce stala součástí evropského právního a institucionálního rámce, se rapidně rozrostla o další členské i nečlenské země EU¹.

Podle Eurostatu, 3, 8 miliónů lidí migrovalo napříč všemi sedmadvaceti státy EU v roce 2008. Členové EU přijali téměř dva milióny migrantů z jiných států EU. Rumuni migrovali nejvíce, za nimi pak Poláci a Němci (příčemž tito migranti předtím nemuseli nutně obývat zemi svého původu). Jestliže jsou vracející se občané vyjmuti z této analýzy, pak Rumuni stále okupují první místo, následováni Poláky a Bulhary. Členské státy EU přijali 384 000 rumunských, 266 000 polských a 91 000 bulharských obyvatel².

Většina ze sedmadvaceti členských států EU zaznamenala v roce 2008 větší míru imigrace než emigrace, ale v Bulharsku, Německu, Polsku, Rumunsku a ve třech pobaltských státech, v Estonsku, Litvě a Lotyšsku počet emigrantů převýšil počet imigrantů. Španělsko, Německo a Spojené království Velké Británie a Severního Irska se staly zeměmi s nejvyšším počtem imigrantů napříč členskými státy EU. Přijaly více než polovinu (53 %) všech imigrantů v roce 2008, ale zároveň v té době také zažívaly vysokou míru emigrace. Vzhledem k velikosti své populace, mělo Lucembursko (se 36,3 imigranty na 1000 obyvatel) nejvyšší imigraci v EU v roce 2008, následované Maltou s 21,9 a Kypru se 17,8. Lucembursko, země s nejvyšší imigrací na jednoho obyvatele a zároveň nejmenší ze států EU co se velikosti populace týče, také zaznamenalo nejvyšší míru emigrace v roce 2008 s 20,6 emigranty na 1000 obyvatel³.

¹ Zdroj:

http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/

² Migrants in Europe, A Statistical Portrait of the First and Second Generation, Eurostat: Statistical Books, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2011

³ Tamtéž, s. 18.

Přistěhování podle hlavních skupin občanství, 10 nejvýše postavených zemí v tabulce, 2008⁴

Obyvatelé členských států EU	(zahrnující národnosti)	Obyvatelé členských států EU	(nezahrnující národnosti)	Obyvatelé nečlenských států EU	
Země původu	(1000)	Země původu	(1000)	Země původu	(1000)
Rumunsko	přinejmenším 384	Rumunsko	384	Maroko	157
Polsko	302	Polsko	266	Čína	97
Německo	196	Bulharsko	91	Indie	93
Spojené království	146	Německo	88	Albánie	81
Francie	126	Itálie	67	Ukrajina	80
Itálie	105	Francie	62	Brazílie	62
Bulharsko	92	Spojené království	61	USA	61
Nizozemí	81	Maďarsko	44	Turecko	51
Španělsko	61	Nizozemí	40	Rusko	50
Belgie	48	Portugalsko	38	Kolumbie	49

Nicméně kromě příznivého vlivu na ekonomický růst země, s sebou volný pohyb osob přináší také spoustu výzev (zpochybnění), jak pro migranty, tak pro obyvatele členských států EU. Dle nedávného výzkumu o migrujících rodinách bylo zjištěno, že migranti/migrantky zažívají na vlastní kůži nezaměstnanost, zaměstnání s nízkou kvalitací, přeplněné a nekvalitní bydlení. Děti migrujících jsou obvykle vystaveni riziku brzkého odchodu ze školy. Nadto mají migranti/migrantky obvykle nižší příjmy a zvláště ti z nečlenských států EU jsou vystaveni vysokému nebezpečí chudoby nebo společenského vyčlenění, dokonce i přesto, že jsou zaměstnání/zaměstnány. Riziko je větší v domácnostech s dětmi. Ve snaze snížit tato rizika se migrace stala jednou z nejdůležitějších společenských, ekonomických a politických témat v Evropě. Již několik výzkumů se zaměřilo na nástroje a metody, jak čelit problémům, jež migrace občanů EU přináší.

Nicméně stále je velmi málo studií analyzujících dopad migrace na vztahy v rodině (vztahy mezi partnery, mezi dětmi a rodiči a prarodiči). Je zřejmé, že rodinný život se výrazně mění

⁴ Zdroj: Eurostat (online data code: migr_imm1ctz) a odhady Eurostatu

po rozhodnutí celé rodiny, či pouze jednoho člena rodiny migrovat. V obou případech migrující rodiče a jejich děti čelí společenským a emočním výzvám souvisejícím s novými okolnostmi a podmínkami, kterým se museli přizpůsobit. Museli si zvyknout na nové situace a lidi, stejně jako na pocity osamění a touhy po domově. Ačkoliv Evropská komise zprostředkovává spoustu programů, aby poskytla pomoc migrujícím a jejich dětem, jež se stěhují s nimi (různé integrační programy, školení, speciální školy pro děti migrantů), problém dětí, které zůstávají zanechány migranty/migrantkami v zemi původu, zůstává nepokryt. Oficiální statistiky neposkytují informace o konkrétních počtech dětí a rodičů zanechaných v zemi původu. Mimoto byly velmi zřídka provedeny výzkumy týkající se společenského a emočního vývoje těchto dětí v rámci EU.

O projektu

Projekt „**VYTVÁŘENÍ VZDĚLÁVACÍCH SLUŽEB PRO MIGRUJÍCÍ RODIČE**“ spadá pod partnerství Grundtvig, program celoživotního vzdělávání Evropské komise a je zaměřen na řešení některých emočních a společenských otázek migrujících rodičů a jejich dětí a partnerů, zanechaných v zemi původu. Cílem projektu je navrhnout řešení na komunikační problémy, které by přispěly ke snížení emoční deprivace a psychického strádání rodiny, jejichž členové/členky migrovali/migrovaly za prací do jiných států EU či do jiných oblastí té stejné země.

Projekt je realizován na základě partnerství organizací, škol a institucí ze šesti evropských zemí:

CENTRUM PRO VEŘEJNOU POLITIKU (kontaktní osoba: Egle Havrdová)

MENEDZMENTA HOLDING, LOTYŠSKO (kontaktní osoba: Tatjana Melehova)

JONISKĒLIO IGNO KARPIO ŽEMĒS ŪKIO IR PASLAUGU MOKYKLA, LITVA (kontaktní osoba: Jūrate Jovaišiene)

OŚWIATOWIEC-ŁÓDŹ, POLSKO (kontaktní osoba: Marta Kędzia)

COLEGIUL TEHNIC METALURGIC, RUMUNSKO (kontaktní osoba: Carmen Nedelea)

MERSIN IL MILLI EGITIM MUDURLUGU, TURECKO (kontaktní osoba: Tulay Karabulut)

Prvotní myšlenka vzniku projektu pochází od učitelů a sociálních pracovníků odhodlaných pomáhat dětem, jejichž rodiče odjeli za prací do zahraničí. Problém dětí zanechaných doma, když jeden z rodičů nebo dokonce oba rodiče pracují v odlehlých krajinách, již několikrát postihl některé z chudších zemí EU a kandidátských zemí. Například Chorvatsko zaznamenalo vysoký stupeň rodičovské migrace za prací do jiných EU zemí. Zároveň zde existuje hrozba spojená se vstupem Chorvatska do EU, kdy se očekává, že tato migrace ještě vzroste. „Turečtí otcové“ migrují za prací do jiných zemí, či odlišných tureckých oblastí, aby tak našli lepší pracovní uplatnění, avšak matky rodin v žádném případě své děti neopouštějí.

Dle současné situace ve státech EU jsou nejběžnějšími problémy dětí zanechaných rodiči v zemi původu sociální, psychické a adaptivní. Škola poskytuje nějakou formu psychické, materiální a vzdělávací podpory pro děti migrantů. Nicméně tyto děti potřebují zažít rodičovskou zodpovědnost, permanentní komunikaci s rodiči, učiteli/učitelkami a pečovateli/pečovatelkami. Mnohdy také postrádají sociální dovednosti potřebné pro život. Rodiče od takovýchto dětí mají často pochybnosti o svém odchodu do zahraničí za lepšími

příjmy, protože se jedná o drahé a psychicky náročné rozhodnutí. Obvykle se jedná o jednu z posledních možností, kterou si tito rodiče zvolí. Mimoto rodiče dříve či později zjišťují, že neobdrželi žádnou podporu od státních institucí či sociálních agentur. Většina rodičů, kteří pracují v zahraničí, jsou představiteli pracující třídy bez žádných speciálních dovedností pro přizpůsobení se odlišnému kulturnímu, sociálnímu a ekonomickému prostředí. Navíc většina z nich obvykle postrádá společenské, stejně jako jazykové dovednosti, jež jsou nezbytné pro úspěšnou kariéru v zahraničí. V neposlední řadě také musejí řešit každodenní problémy v komunikaci s jejich dospívajícími dětmi a dlouhodobé odloučení od rodiny narušuje vztahy uvnitř rodiny daleko více. Proto by mohly speciální vzdělávací nástroje a soustředěná školení poskytnout nezbytné dovednosti umožňující těmto rodičům dosáhnout bližších vazeb s dětmi a ostatními členy rodiny, zanechanými v zemi původu.

Klíčové aktivity projektu zahrnují výzkum založený na kvalitativních rozhovorech (50 rozhovorů) s partnery a rodinnými členy zanechanými v zemi původu, jedním či oběma migrujícími rodiči stejně jako s migranty samotnými v šesti různých evropských státech. Výzkum přináší důležité informace o změnách v životě rodin, o těžkostech, jimž čelí po migraci rodičů. Tyto informace umožní připravit školení pro rodiče a dospělé členy rodiny (prarodiče, ostatní příbuzné) zanechané v zemi původu. Program školení přispěje ke snížení komunikačních problémů, citového a psychického strádání zažívaného po odchodu jednoho či obou rodičů. V následujících kapitolách této publikace naleznete hlavní závěry výzkumu, stejně tak vybrané osobní příběhy migrujících rodičů ze šesti zemí: České republiky, Litvy, Lotyšska, Polska, Rumunska a Turecka. Vzhledem k dodržení etické korektnosti, byla jména respondentů/respondentek záměrně změněna.

Hlavní výsledky výzkumu

Tematicky se následující kvalitativní studie zaměřila na pět hlavních otázek: Co předcházelo odchodu? Jakým těžkostem informátoři/informátorky čelili/čelily po odloučení? Jaké změny nastaly v rodinných vztazích? Jaká byla komunikace s dětmi a podpora ze strany rodiny po emigraci? Jaké jsou budoucí plány a touhy informátorů/informátorek? (Viz Příloha: Protokol rozhovoru)

1. Co předcházelo odchodu? (Jaké byly hlavní důvody pro odchod ze země?) Nejvíce uváděnou příčinou opuštění domovského státu byly finanční důvody: nedostatek finančních zdrojů k přežití rodiny, snaha vydělat více peněz, pořídit si nějaký majetek a zabezpečit dětem lepší život. Často byla migrace pouze *krátkodobým řešením* (sezónní práce, krátkodobá zaměstnání), které se případně stalo dlouhodobým závazkem. Další podněty přinesly výsledky ekonomické krize, konkrétně *ztráta práce a dlouhodobá nezaměstnanost*. V tomto případě rodinní členové opouštějící vlast získali podporu od svých partnerů a příbuzných. Nicméně velmi zřídka se setkali s pochopením ze strany svých dětí. Třetím důležitým důvodem byly *rodinné faktory*: rozvod, rodinné konflikty nebo úsilí dát rodinu opět dohromady (odchod za účelem znovunalezení cesty k partnerovi či rodičům). V některých případech bylo rozhodnutí k odchodu učiněno následováním příkladu jiných migrujících rodičů nebo přátel.
2. Největšími problémy, jež migranti zažívali po odloučení od svých dětí a partnerů, byly *emoční problémy*. Objevovaly se pocity jako touha, zoufalství, smutek, zlost, slábnoucí láska vůči partnerovi, jež v některých případech vedla k rozvodu. Emoční problémy jsou silnější v rodinách s malými dětmi. Emoční strádání nadále evokuje změny v chování dětí, dosažení nízkého stupně vzdělání či úplné vyhození ze školy, stejně jako konflikty mezi rodiči a dětmi, prarodiči a ostatními členy rodiny. Další časté problémy souvisí s fyzicky a mentálně náročnou prací v obou případech jak u migrujících rodičů, tak u rodinných členů zanechaných v zemi původu (partneři, prarodiče starající se doma o děti), které mohou vyústit v různé *zdravotní potíže*. Kromě těchto strastí byly také zmiňovány: *nízká nebo mizivá jazyková vybavenost migrujících*, jež s sebou mnohdy přinášela nepřijetí ze strany společnosti, podhodnocené zaměstnání a zabránění získávání informací o pracovním trhu v přijímající zemi. Zároveň migrující rodiče čelili nedůvěřivosti ze strany místních obyvatel/komunit, což vedlo k fyzickým útokům na migrující pracovníky. Respondenti/respondentky také zmiňovali *neschopnost se po návratu domů přizpůsobit* změnám na pracovním trhu stejně jako rodinné situaci doma. Navíc matky, jež byly ve vlasti zanechány migrujícími otci, zažívaly *nepřijetí a rozpačitost uvnitř svých komunit*, především ve společnostech vyznávajících tradiční hodnoty

(např. Turecko). V neposlední řadě byli migrující rodiče vystaveni *nepříznivému politickému klimatu* v přijímající zemi spojeném s možným nebezpečím ohrožujícím jejich život, z čehož plynuly mnohé psychické problémy (válka v Iráku).

3. Životní styl rodin se po odloučení výrazně změnil ve všech případech. Změny byly dány jak *fyzickou absencí* jednoho či obou rodičů, tak *psychickou zátěží* jednoho člena rodiny v případě, kdy na něj byla převedena veškerá zodpovědnost. V několika případech děti převzaly povinnosti dospělých, hlavně co se týče chodu domácnosti a péče o mladší sourozence. V jiných případech zůstali staří rodiče migrantů/migrantek osamoceni bez pomoci jejich vlastních dětí, což pochopitelně vyvolávalo konflikty v rodině. Mimoto museli prarodiče nahradit svým vnoučatům jejich chybějící rodiče. To bylo mnohdy nad jejich síly. Komunikace mezi prarodiči a vnoučaty, rodiči a prarodiči se tak neustále zhoršovala. Navíc se vyhrotilo *nevhodné chování dětí a narůstaly problémy ve škole*. Dlouhodobé odloučení dětí od rodičů také vedlo k *zeslabení rodinných vazeb a emočnímu strádání* na obou stranách. Tyto problémy se dostávaly stále více do popředí s rostoucím věkem dětí.
4. Migrující rodiče a děti se snažili zůstat v kontaktu skrze *Skype* a *mobilní telefon*. *Mobilní telefon* je považován za osobnější a jednodušší způsob komunikace, i když je výrazně dražší než *internetové programy* či *aplikace*. *Skype* a *Facebook* byly respondenty/respondentkami sledovány za velice nápomocné, ale taktéž za obtížnější na domluvu (konkrétně stanovený čas na obou stranách, nedostupnost internetového připojení). Někteří rodiče se častěji *vraceli domů*, aby obnovili tělesný kontakt s partnerem a dětmi. V několika případech (Polsko) pomáhala také silná *migrantská komunita* v udržení a zprostředkování kontaktu s rodinami a dětmi v zemi původu. Největší podporu *dostávaly rodiny migrantů* od jiných členů rodiny, prarodičů a přátel. Našli/našly se i respondenti/respondentky, kteří/které zmiňovali/zmiňovaly podporu od vládních programů ve svých domovských zemích (benefity pro děti migrantů/migrantek, kurzy o podmínkách legální práce v Norsku – litevský a lotyšský případ).
5. Ve vyjadřování budoucích tužeb respondenti/respondentky často zmiňovali/zmiňovaly *znovusjednocení rodiny* ať již v zemi původu, tak v zahraničí. Někteří/některé respondenti/respondentky byli/byly *dychtiví/dychtivé po udržení svého zaměstnání v zahraničí*, osvojení si cizího jazyka, uznání dosaženého vzdělání, aby následně mohli/mohly *získat lépe placené zaměstnání* v cizině. Jiní plánovali *najít si práci doma* nebo rovnou *začít zde podnikat*. Ostatní touhy se vztahovaly k dosažení *materiálního bohatství*: postavení domu. Další respondenti/respondentky uváděli/uváděly, že jejich žebříček hodnot se po čase stráveném v odloučení přeskupil a *rodina vystřídala na prvním místě materiální bohatství* (Polsko). Dle

odpovědí na otázky byl také přítomen velký pocit *zoufalství: žádné plány do budoucna, ale prožívání každého dne naplno.*

Česká republika

Předmluva

Čeští občané nejsou povinni ukončit svůj trvalý pobyt v domovské zemi, pokud chtějí dlouhodobě vycestovat. Proto je obtížné vysledovat přesné statistiky českých migrantů. Dle výzkumu se počet českých migrantů v EU pohyboval okolo 30 000 v roce 2006. Celkové číslo českých občanů pracujících v zemích EU se v letech 2004 a 2005 vyšplhalo na 36 011 osob. Většina z českých migrantů pracuje v Německu (17 406 osob), ve Velké Británii (12 219 osob) a v Rakousku (2 716 osob)⁵.

Dle prognostik Eurobarometru se migrační potenciál členských států EU výrazně liší. Migrační potenciál členských států, přistoupivších v roce 2004, zahrnující Slovensko, Maďarsko, Slovinsko a Českou republiku byl výrazně nižší než ve zbylých 15 státech (data před vstupem Rumunska, Bulharska a Chorvatska). Čeští občané se všeobecně neradi stěhují za prací uvnitř země natož do zahraničí, z toho důvodu mají nižší migrační potenciál (viz tabulka níže⁶). Oddělená skupina migrujících pracujících se sestává z osob z příhraničních regionů na západě či jihu země, jež pravidelně dojíždějí za prací do Německa nebo do Rakouska vždy v dvoutýdenních až měsíčních intervalech. Matky periodicky cestující za prací byly respondentkami v našem kvalitativním výzkumu.

Z České republiky se na kvalitativní studii podílely:

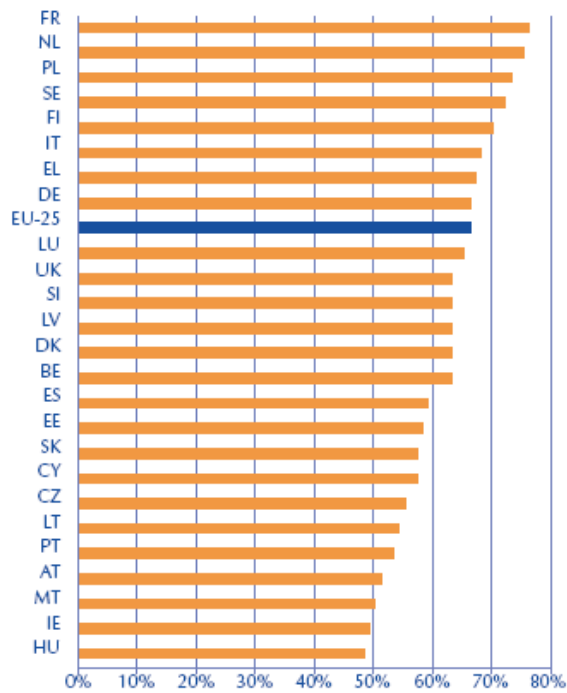
Andrea Kuchyňková, Fakulta humanitních studií, Univerzita Karlova v Praze

Egle Havrdová, Centrum pro veřejnou politiku, Praha

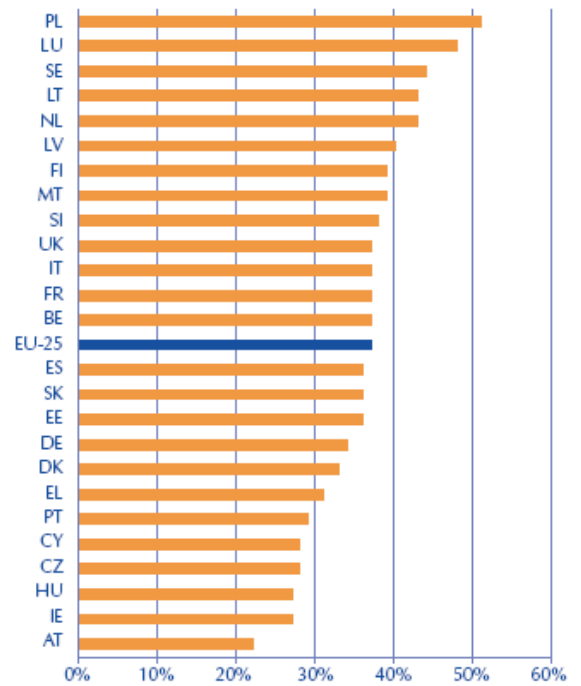
⁵ Zdroj: Eurostat

⁶ Eurobarometr 64.1. on geographical and labour market mobility (2005) in Mobility in Europe - The way forward. [online]. 2007. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions [cit. 25. 10. 2007]. Dostupné z: < <http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2007/03/en/1/ef0703en.pdf>>.

Fig. 6: Percentage of people who would be ready to move to find a job if they were unemployed, by country
to another region or country

to another EU Country

Source: Eurobarometer 64.1 on geographical and labour market mobility – September 2005

Osobní příběhy

Ivona, 45 let z Březí

1. Odchod a odloučení

Je to již šest let, co Ivona začala pracovat v Rakousku. Hlavním důvodem, proč se rozhodla opouštět svou rodinu na každých čtrnáct dní v měsíci, byl velmi nízký plat za pokladnou v supermarketu.

Ivona: „*Poslední kapka? 8 500 Kč (poznámka: cca 340 eur) v Bille na pokladně. Byla jsem vedená na úřadě práce docela dlouhou dobu, ale nenabídli mi žádnou práci ve zdravotnictví, tak jsem si po roce a půl v Bille řekla dost, nemůžu takhle žít, být nepřetržitě v práci a za minimální plat“.*

Byla rozhodnutá vzít jakoukoliv práci, aby už nemusela dělat za pokladnou. Nemusela se starat o děti, jelikož už v té době byli velké a zároveň měla milujícího manžela, který při ní stál, avšak pouze z počátku, jak se ukázalo později. Po několika letech se s ní manžel rozvedl, protože již nebyl schopen tolerovat její nepřítomnost.

Ivona má dvě děti. Dceři Veronice je 24 let a synovi Jakubovi 22. Veronika nedávno dokončila bakalářské studium a začala pracovat, kde jinde než v Rakousku, stejně jako její matka. Jakub v současnosti studuje dva obory na vysoké škole, což není zadarmo, proto se Ivona jako matka samoživitelka musí velmi snažit, aby vydělala nějaké peníze navíc a mohla tak podporovat své děti.

2. Problémy a řešení

Když Ivona poprvé opustila svou rodinu, cítila se velmi špatně. Do té doby totiž byla s dětmi doma, nebo pracovala v blízkém okolí. Ale tento druh odloučení byl pro ni něčím novým. Řekla, že si na to doteď nemůže zvyknout, a to už je to šest let.

Ivona: „*...hlavním problémem je psychika, jste odloučeni od rodiny a odloučení je to jediné, na co neustále myslíte.“*

Ale teď v době moderních technologií se Ivona může s odloučením vypořádat jednodušeji. Zmínila se, že komunikuje se svými dětmi podle potřeby. Používají Skype, smsky. Někdy, když pracovala blízko domova, za ní Verča dojížděla jednou týdně, aby ji rozveselila a dodala jí energii do dalších dní strávených v zahraničí.

3. Potřeby a podpora

Odloučení je také velmi obtížné i pro ostatní členy rodiny, konkrétně pro Veroniku, která musela převzít zodpovědnost za chod domácnosti v situacích, kdy její matka není doma.

„Verča mě nahradila velmi rychle. Ona věděla, že musí dělat spoustu věcí za mě, proto jsem také zůstávala klidná. Naštěstí můj manžel dřív býval doma a uvařil aspoň o víkendech, takže si Verča mohla dělat své věci.“, říká Ivona.

Přestože se Ivonin manžel pokoušel vyrovnat s odloučením, nebyl úspěšný. Jak se ukázalo, tak čtrnáct dní je velmi dlouhý čas na to, aby vztah mezi partnery vydržel.

„Co slyším od ostatních pečovatelek, tak všechny jsou rozvedené. Protože jenom pár manželů to dokáže ustát. Na začátku tvrdí, že to zvládnou, ale nejde jim to. Nejsou schopni to přijmout. To by musel být charakter. Vždycky říkám, že když muž dojíždí za prací někam na čtrnáct dní, tak ženská to musí vydržet. Ale když je to naopak a žena jde vydělávat peníze, tak muž to nemůže pochopit. Je to pro ně něco jako podvod, když je žena zanechá doma samotné.“, vysvětluje Ivona.

4. Budoucnost a sny:

Ivonin sen je mít uznané své vzdělání v Rakousku, což jí pomůže k dosažení lepšího a méně náročného povolání, například v pečovatelském domě, kde by mohla vydržet až do důchodu. Chce nějakou práci blízko svých dětí a brzy možná i vnoučat. A v neposlední řadě si přeje potkat „normálního chlapa“, který bude tolerovat její práci.

Jaroslava, 47 let z Mikulova

1. Odchod a odloučení

Jaroslava a Jaroslav jsou manželé, kteří žijí v České republice a dojíždí za prací do Rakouska. Jaroslav tam pracuje od 90. let, začal krátce po rozpadu Československa. Je automechanik. Jaroslava zkoušela v Česku podnikat, ale „*nebylo to zrovna ideální*“, jak Jaroslava říká. Proto se v roce 2011 rozhodla začít pracovat v Rakousku jako ošetřovatelka. Přiznala, že byla částečně ovlivněna svým manželem, i přestože ji do ničeho netlačil. Společně s Jaroslavem mají dvě děti: dceru a syna. Syn Ondřej je starší a je mu 26 let, dcera Veronika je mladší a v současnosti jí je 22 let. Ani jeden z nich nežije se svými rodiči, oba jsou již samostatní a mají své vlastní životy.

Pro Jaroslava a Jaroslavu je práce v Rakousku jako práce v České republice, ale za mnohem lepších podmínek. Místo výkonu jejich zaměstnání je blízko, takže přijíždí brzy domů a mohou tak trávit více času společně. Dokonce, i když děti byly malé, tak se jejich otec vracíval v pět večer domů, jakoby pracoval v nedalekém větším městě.

„No, on taky přijížděl domů brzo, když pracoval v Mistelbachu, okolo páté, jako kdyby pracoval někde tady v Česku.“, říká Jaroslava o Jaroslavovi.

2. Problémy a řešení

Co shledává Jaroslava jako nejvíce obtížné v souvislosti s prací v Rakousku, je nepřijetí ze strany Rakušanů.

„No, oni mají pocit, že musíme vědět všechno hned, mluvím teď o jazyce. Když bych měla mluvit o pracovních schopnostech, tak v tom jsme mnohem lepší než oni, ...Myslím, že nás ta práce zajímá..ale oni (pozn. Rakušané) si myslí, že když pracujete v jejich zemi, tak musíte plyně mluvit jejich jazykem, i přestože oni nemají žádné jazykové vzdělání. Zaznamenala jsem rozdíl, když jsem pracovala ve Vídni. Tam bylo hodně cizinců, pracovala jsem na oddělení tvořeném ze dvou třetin cizinkami, takže tam si na nás zvykli, ale to se změnilo, když jsem přišla do Poysdorfu, tato příhraniční oblast je úplně jiná, lidé jsou zde větší nacionalisti, považují se za něco lepšího a nás vidí jen jako někoho, kdy sem přišel vydělat si peníze.“, vysvětluje Jaroslava.

Problémem je práce samotná. Je to náročné jak na psychiku, tak na tělo.

Jaroslava: *„Máme několik pacientů s Alzheimerem, s demencí, práce s některými z nich je dobrá, ale s některými je to horší. Řekneš jim vstaňte, ale oni stále leží, je to špatné pro tvá záda a můžou s nimi pak být problémy.“*

3. Potřeby a podpora

Pro Jaroslavu není jednoduché pracovat v Rakousku. Má totiž každodenní problémy s jazykem, nemá dobré vztahy se svými Rakouskými kolegy, její práce je náročná a nemůže vyjádřit svým pacientům ani jejich rodičům to, co přesně chce říct, ale přesto všechno je šťastná, takže se nepotřebuje starat o peníze. Její práce ji naplňuje.

Jaroslava: *„Je to pro mě plus mít práci v Rakousku, co děcka vyrostly, už jim nemusím věnovat tolik času, takže možná proto jsem se tolik vrhla na práci. Opravdu mám svou práci ráda a i má rodina mě v každém případě podporuje.“*

4. Budoucnost a sny:

Největším přáním Jaroslavy je mít pohodovou rodinu a vydržet ve své práci do důchodu. Chce mít klid v rodině a vydělat dostatek peněz, aby mohla pomoci svým dětem, pokud to budou potřebovat.

„Je lepší mít nějaké peníze navíc, abych mohla podpořit své děti.“, říká Jaroslava.

Marie, 47 let ze Šatova

1. Odchod a odloučení

Marie žije v malé vesničce blízko rakouských hranic. Deset let pracovala ve směnárně na hranicích, dokud ji její šéf nevyhodil. Řekl jí, že už za ni nechce platit sociální a zdravotní pojištění, a proto si raději místo ní najme důchodce. Marie se tedy rozhodla, že v České republice už nikdy více pracovat nechce. Proto se začala poohlížet po nějakém zaměstnání v Rakousku. Skrze jednu její známou se jí podařilo najít práci uklízečky v nemocnici, v jednom větším rakouském městě. To se odehrálo přesně před rokem a půl.

Marie má dvě odrostlé děti. Jednoho syna, kterému je 25 let a pracuje jako policista v Praze a jednu dceru, jíž je 22 let a žije se prací učitelky v mateřské školce. Marie má taktéž milujícího manžela, který ji ve všem podporuje. Společně mají velmi harmonické manželství.

2. Problémy a řešení

Začátky byly pro Marii hodně těžké. Každý den se po příjezdu domů cítila totálně vyčerpaná.

Marie: *„Na začátku jsem nežila, stále říkám, že jsem nežila po dobu jednoho a půl roku. Přijela jsem domů, šla spát a další den jsem šla znovu do práce a takto jsem fungovala rok a půl. Nestarala jsem se o domácnost, nevěděla jsem, co se děje doma, nezajímala jsem se o děti.“*

Hlavním důvodem, proč její začátky byly tak těžké, bylo, že Rakušané ji hned od začátku zcela nepřijali. „Trvá to delší dobu, než Vás přijmou, někdy i šest měsíců, pokud jsou s Vámi spokojeni, jak co se týče práce, tak jako s člověkem. Musíte je přesvědčit, že jste dřív, a že děláte svou práci správně.“ Marie se každodenně bojí, že ztratí svou práci. Žije tak v neustálém stresu.

Marie: *„Jsme pro ně (pozn. Rakušany) stále cizinci. Dívají se na nás jinak a myslí si, že musíme být stoprocentními pracovníky hned od začátku. Zjistili totiž, že cizinci jsou lepší pracovníci než Rakušané. Rakušané nedělají svou práci precizně. Češi jsou pracanti, protože každý z nás se bojí o svou práci. Je to lépe placené zaměstnání, než u nás, a proto si své práce vážíme.“*

3. Potřeby a podpora

I přesto všechno má Marie obrovské štěstí, protože se jí dostává podpory ze strany rodiny. Pomáhají jí hlavně psychicky, bez nich by nemohla takovou práci ustát. Samozřejmě, že po ní chtěli, aby s prací skončila, protože se strachovali o její zdraví, ale když se jednou rozhodla pro takový druh práce, tak ji v tom podpořili.

„Byli moc šťastní, že jsem tam dostala práci, ale když viděli, jak vyčerpaná se vracím každý den domů, tak nechtěli, abych v takové práci pokračovala. Pak jsem řekla, když to zvládnou ostatní, já to zvládnu taky a teď je to v pohodě. Mám výhodu, že mám odrostlé děti. Jsou

samostatní. Moje dcera Káťa se stará o domácnost. Dělá všechno za mě. Ráda bych to dělala, ale nemůžu, protože jsem vyčerpaná. Dobrá věc je, že mám tuto práci až teď, když jsou mé děti velké. Kdybych tam měla pracovat předtím, nemohla bych je opustit. Dala bych vždy přednost dětem před lepší prací. Jsem typ člověka, u kterého jsou děti na prvním místě. Teď jsem na ně pyšná, když jsou samostatní a vydělávají si své vlastní peníze.“, vysvětluje Marie.

Každý den, kdy má Marie dovolenou, je pro ni svátkem. Opravdu si tyto dny užívá, obvykle dětem upeče buchtu a tráví čas se svou rodinou. Je ráda, že pro ně něco může udělat, dokonce i přesto, že je z toho pak vyčerpaná.

4. Budoucnost a sny:

Jak Marie vidí svou budoucnost? Chce zůstat v současné práci, tak dlouho, jak jen to bude možné. Jejím snem je vydržet v Rakousku do té doby, než půjde do důchodu, ale možná by později raději preferovala zaměstnání, které nebude tak psychicky a fyzicky náročné.

Marie říká: „*Chci být zdravá, co jiného. Když budu zdravá, vydělám peníze. Nebojím se pracovat.*“

Martina, 41 let ze Znojma

1. Odchod a odloučení

Martina pracuje v Rakousku již dva roky. Její příběh začal, když se rozvedla a stala se matkou samoživitelkou. Nebyla schopná uživit rodinu s příjmem čítajícím 7 000 Kč (cca 280 eur).

„Nemohla jsem zabezpečit rodinu s prací za sedm tisíc měsíčně, musím platit dům, střechu na barák, velké dluhy. Musela jsem se postarat o děti, protože ti starší byli nezaměstnaní, když jsem začala pracovat v Rakousku, což bylo pro mě velmi těžké.“, vysvětluje Martina.

Martina je matka tří dětí. Nejstaršímu je 23 let, prostřednímu 20 a nejmladšímu 10. Ti nejstarší si již vydělávají své vlastní peníze, ale Martina stále musí zabezpečit a obstarat tu nejmladší. Jmenuje se Terežka a musí být hodně samostatná.

„Dojíždí z Konic do Znojma do školy, což není daleko, ale musí sama ráno vstát, musí se o sebe postarat, zamknout dům. Je samostatná od první třídy...“, říká Martina o Terežce.

2. Problémy a řešení

Pro Martinu to bylo těžké rozhodnutí začít pracovat v Rakousku, ale dostala příležitost, tak ji „chytila za pačesy“, přestože její znalost němčiny v té době nebyla moc dobrá. Nicméně neměla žádnou jinou možnost. Kdyby nevezala tu práci, byla by teď nejspíš někde „pod mostem“.

Martina: *„Samozřejmě, že má práce v Rakousku ovlivnila vše. Kvůli práci nemůžu jít na Terežčiny třídní schůzky, když mám dlouhou šichtu.“*

Ačkoliv musí být Terežka svědomitá a na sto procent samostatná, jak Martina říká, tak je vděčná za chvíle, které může trávit se svou mamkou. Opravdu si užívají dny, kdy mohou být spolu.

Další problematickou věcí je Martinina náročná práce. Každý den se bojí, že ztratí práci. Od počátku má velké problémy s němčinou. Neumí vyjádřit, co chce a občas má i problémy s porozuměním, proto prvních šest měsíců probřečela. Psychicky to pro ni byla velmi náročná doba.

Martina: *„No, můžete si být jistí, že Vám za Vaši práci zaplatí, ale už si nemůžete být jistí, že Vás nevyhodí. Můžou Vás kdykoliv vyhodit, i přestože máte smlouvu. To je nezajímá.“*

3. Potřeby a podpora

Martina je ráda, že její další dvě děti jsou již dospělé. Starší dcera pomáhá s Terežkou, dělá s ní úkoly a také pomáhá s domácností. Bez této pomoci by Martina byla ztracená.

„Každý z nás musí pomáhat, starší dcera, já, i Tereška. Každý z nás musí pracovat na rodině, aby držela pohromadě.“, vysvětluje Martina.

4. Budoucnost a sny:

Martina: „My žijeme teď, nežijeme pro budoucnost. Jsem šťastná, že vydělám peníze, že jsem schopná zabezpečit rodinu a zaplatit dluhy. Jsem ráda, že mám práci...Přeji každému, aby našel práci v Rakousku (se slzami v očích). Jak říkám, kdybych si měla představit být bez práce, byli bychom pravděpodobně bezdomovci. Místo toho si teď můžeme dovolit koupit auto, mohli jsme jet po devíti letech s Tereškou na dovolenou.“

Věra, 61 let z Mikulova

1. Odchod a odloučení

Věra pracuje v Rakousku od roku 2008. Vše začalo, když náhodou před pěti lety potkala známou, která jí pomohla získat práci v zahraničí. V té době byla Věra téměř v důchodě, ale přesto měla dostatek síly a energie stále pracovat. Věra je optimistická a energická žena, jež si nedokáže představit být delší dobu bez práce.

Již mnoho let je Věra rozvedená a žije se svým přítelem. Má jednoho syna Vítka, kterému je 37 let a který žije se svou manželkou v jejich vlastním bytě. Věra je už také babičkou dvěma vnoučatům. Staršímu chlapečkovi je 5 let a mladší holčičce jsou 3 roky. Věřina snacha se jmenuje Kelly a pochází z Holandska.

Věra: „Moje dítě je už dospělé. Když jsem začala pracovat v Rakousku, tak má matka a rodina zůstaly v České republice, ale i přesto jsem stále byla blízko domova. Vítka se dávno přestěhoval do vlastního se svou ženou. Proto se o něj nepotřebuji už tolik starat, a můj předešlý přítel bydlel přes ulici, takže jsem vše měla blízko a navíc jsem jezdila domů docela často i během své čtrnáctidenní šichty.“

2. Problémy a řešení

Věra se v současnosti nachází ve velmi složité rodinné situaci. Chtěla by se starat o svou starou matku, která je odkázaná na cizí pomoc, ale nemůže, jelikož po smrti její sestry, jež se o jejich matku starala, si péči o babičku nárokují její vnučky. Dle Věry jim jde jen o peníze, které její matka má. Vnučky (Věřiny neteře) to dokonce hnaly až před soud, aby rozhodl o opatrovnictví jejich babičky (Věřiny matky). Věra proto teď musí vydělávat peníze, aby zaplatila právníka. Kdyby neměla tak dobře placenou práci, nemohla by si jeho služby jako důchodkyně v České republice dovolit.

3. Potřeby a podpora

Věra také přiznává, že tato práce je obtížná a náročná také na její psychiku.

„Čtrnáct dní je opravdu dlouhá doba pro to zabezpečit rodinu. Muž nemůže převzít veškerou odpovědnost za fungování rodiny. Je to dlouhá doba v odloučení a ostatní členové rodiny se přesto mnohdy nemohou přenést. Tato práce není pro každého. Většinou tam jdou ženské, které mají dospělé děti. Ženy, co já znám, jsou už babičky. Já bych taky nemohla dělat tuto práci, kdybych měla malé děti. Kdyby mi Kelly řekla, že bude pracovat v Rakousku a zeptala se mě, jestli bych se jí postarala o děti, pravděpodobně bych řekla, že ne, protože bych jim nemohla dát to, co ona. Jsem starší a nemám tolik energie, jako jsem mívala, když jsem byla mladá a nikdy bych svým vnoučatům nemohla dát to, co jim dá jejich vlastní matka.“, vysvětluje Věra.

Čas od času se Věra stará o svá vnoučata a opravdu si užívá čas strávený s nimi. Když má volno, obvykle pozve svou snachu s dětmi k ní domů, kde má pro ně připravený obrovský pytel s hračkami. Dokonce také počítá s možností, že bude muset ukončit svou práci v zahraničí, když mladí budou potřebovat, aby se jim postarala o děti.

„Můj syn má dvě malé děti, ta mladší půjde brzy do školky a moje snacha se chce vrátit brzy do práce. Takže když mě budou potřebovat, pomohu jim s dětmi.“, říká Věra.

4. Budoucnost a sny:

Věra by si ze všeho nejraději, co nejdříve už konečně vyřešila problémy se svými neteřemi aby se mohla postarat o svou vlastní matku. Také by chtěla trávit více času se svými vnoučaty, ale bez toho, aniž by ztratila práci v Rakousku.

Lotyšsko

Předmluva

Počet Lotyšů s registrovanou adresou v zahraničí značně vzrostl během posledních dvou let:

2007 – 41 277

2008 – 42 521

2009 – 45 741

2010 – 49 691

2011 – 72 292

10. 9. 2012 – 81 815

Podle výsledků výroční zprávy o životních podmínkách dětí v Lotyšsku poskytovaných Ministerstvem sociálních věcí Lotyšské republiky, za každý školní rok 2011/2012 mělo 2 820 dětí na lotyšských vzdělávacích institucích jednoho či oba ze svých rodičů v zahraničí.

2010/2011 – 3 325 dětí

2009/2010 – 3 126 dětí

2008/2009 – 2 855 dětí

Dle 5. výroční zprávy učiněné Vzdělávacím oddělením obecního města Liepāja zde bylo až 792 dětí ve vzdělávacích institucích v Liepāji, jejichž rodiče migrovali za prací do jiných zemí. 542 z nich byli otcové, 179 bylo matek a v 71 případech se jednalo o oba rodiče.

	Parents abroad	Fathers	Mothers	Both parents	Grand parents raise left children	Others raise left children	Nobody raises left children
In Schools	555	376	132	47	105	20	1
In Pre-school institutions	237	166	47	24	56	1	-
Total	792	542	179	71	161	21	1

Srovnání počtu migrujících rodičů dle lotyšských regionů, 2012

Region, city	Total
Kurzemes reģions	195
Latgales reģions	248
Rīgas reģions	270
Vidzemes reģions	297
Zemgales reģions	330
Jēkabpils	48
Valmiera	81
Daugavpils	358
Jelgava	148
Jūrmala	97
Liepāja	200
Rēzekne	68
Ventspils	102
Rīga	378

Z Lotyšska se na kvalitativní studii podílely:

Tatjana Melehova, Menedzmenta Holding, Riga

Dita Okmane, Menedzmenta Holding, Riga

Osobní příběh

Alexander, 52 let z Rigy

1. Odchod a odloučení

Před dvěma lety Alexandrova manželka Nina ztratila svou práci. Dělala účetní. Nina nemohla najít žádné zaměstnání ve svém oboru v Litvě, proto odešla do Německa. Pracovala jako chůva v litevské migrantské rodině v Německu. Nina a Alexander mají dvě dcery: Lise je 16 let a Anastasii 12. Nejstarší dcera Lisa je litevskou šampionkou ve své věkové skupině v gymnastice. Gymnastika vyžaduje neustálou koncentraci, výdrž, plánování času a hodně peněz.

Alexander: *„Lisa je opravdu zapálená do sportů. Vždy byla velmi nezávislá, ale sport je také spojen s velkými výdaji.“*

Mladší dcera Anastasia je opakem své sestry. Je spíše problémovým dítětem, nemůže se dlouho soustředit na jednu věc, je emočně nevyrovnaná. Anastasia má i horší výsledky ve škole.

Alexander věří, že Nina je velmi dobrá matka a manželka. Každý chápal, že když odejde do zahraničí, denní chod rodiny se změní a bude od všech vyžadovat větší zodpovědnost, vzájemnou pomoc a nezávislost. Ale i přesto se rodina rozhodla žít odděleně, protože peníze byly velmi důležité k podpoře Lisiného koníčku.

Alexander: *„Moje dcery jsou velmi talentované. Chci jim dát to nejlepší vzdělání.“*

2. Problémy a řešení

Po odchodu Niny do Německa se vše jevilo jako mnohem složitější, než rodina očekávala. Nina vždy věřila, že její dcery jsou dost staré na to, aby se o sebe mohly postarat. Nicméně problémy se začaly objevovat hned po jejím odjezdu. Anastasia se stala drzejší. Šla z jednoho extrému do druhého: chtěla být Gótem, pak Pankerkou. Lisa také začala být více úzkostlivá a její sportovní úspěchy se postupně zhoršovaly. Alexander byl zaneprázdněný prací, přesto ale přislíbil převzetí dalších povinností na sebe. Proto neměl dost času a ani vůle mluvit se svými dcerami a snažit se je podpořit.

Nina sice po večerech mluvila se svými dcerami přes Skype, ale to nerozptýlilo existující napětí. Později se Nina začala cítit vinná za to, že je v zahraničí.

„V Německu se Nina starala o děti cizích lidí, které byly mnohem mladší než Anastasia. Proto Nina celou dobu myslela na to, jak o její děti není postaráno.“, vysvětluje Alexander.

3. Potřeby a podpora

Alexander vzpomíná: „Hlavní problém byl, že jsme se nemohli emočně vyrovnat se situací. Dokonce to, co dříve bývalo příjemné, začalo být iritujícím. Naše kočka porodila koťátka, ale my jsme z toho nebyli šťastní, protože to vyžadovalo péči navíc, což nikdo nechtěl. Dokážu pochopit, že oběma dcerám chyběla vřelost a péče.“

Rodina si zvykla rozhodovat o svých věcech sama, takže nevyžadovala žádnou další pomoc, či podporu v této dosti nelehké situaci. Ačkoliv Alexander si myslí, že kdyby měly dívky možnost čas od času navštěvovat psychologa, tak by se celkové napětí snížilo.

4. Budoucnost a sny:

Po roce Nina a Alexander pochopili, že mezitím co Nina vydělávala peníze v zahraničí, ztrácela kontakt se svými dcerami. Takže se rozhodli pro návrat Niny do Litvy. Po jejím příjezdu několik týdnů trvalo, než se vše vrátilo do starých kolejí. Nedávné problémy se vyřešily a všichni zase byli šťastní. Nina a Alexander věří, že nejdůležitější zkušeností pro ně bylo oddělené žití. Zároveň se také dohodli, že by bylo lepší, kdyby Nina nikam neodjížděla, alespoň dokud jsou jejich dcery malé. Ale nevyloučili možnost, že by se jednoho dne tato situace nemohla opakovat.

Litva

Předmluva

V severní části Litvy se nachází oblast Pasvalys, kde žije 27 300 obyvatel (méně než 1 % veškeré populace země). Tato oblast je socio-ekonomicky znevýhodněným místem. Zhruba 7 000 obyvatel žije ve městě Pasvalys a více než 1 000 pak ve městě Joniskelis. Ostatní lidé žijí v přilehlých vesnicích, přičemž celkový počet obyvatel se pohybuje v rozmezí od 20 do 800.

Cílem výzkumu, jenž byl proveden během října-listopadu 2012, bylo sesbírat data o migrujících rodičích v této oblasti. Z tohoto důvodu se výzkum zaměřil jak na instituce, tak na pracovní trh v Pasvalys. Na sběru dat se podílely místní komunity, školy, školní pracovníci a studenti. Mezi obyvatele regionu Pasvalys bylo distribuováno 120 dotazníků.

Data pak byla následně obdržena z 32 zdrojů: 2 místních obcí, 4 venkovských komunit, Gymnázia v Joniskelis a 25 dobrovolných jedinců.

Celkově byla prozkoumána oblast s 12 106 obyvateli (44 % z celkové populace regionu Pasvalys). Migrace za prací rozdělila 187 rodin, přičemž celkový počet migrujících za prací čítal 217, v 30 případech se jednalo o celé rodiny, ve 100 případech pak o otce rodin a v 57 případech o matky.

Dosažené vzdělání migrujících rodičů: 13 z nich dosáhlo základního vzdělání, 25 středoškolského, 72 z nich bylo vyučeno, 24 dosáhlo vyššího odborného vzdělání a 9 vysokoškolského stupně vzdělání. Ve zbylých 74 případech nejsou známa data o vzdělání.

Čas odloučení: ve 43 rodinách čítal čas odloučení jeden rok, v 80 rodinách od jednoho roku do pěti let, ve 45 rodinách od pěti do deseti let a v 9 byli členové rodiny odděleni na více než deset let. U zbylých deseti studovaných rodin není doba odloučení známa.

Jeden z rodičů převzal zodpovědnost za péči o rodinu po partnerově/partnerčině odchodu ve 121 rodinách. Oba prarodiče či jeden z prarodičů byli dětem k dispozici v 56 případech po odchodu rodičů do zahraničí. V 7 rodinách se o děti starali jejich příbuzní. Ostatní lidé se počítali do jedné rodiny a ve 2 případech byly děti ponechány o samotě.

Informace o zanechaných dětech: ze všech 187 rodin bylo 334 dětí zanechaných v zemi původu, z nichž v současnosti je 33 dospělých, 94 dětí je s rodiči v zahraničí nebo se rodiče vrátili zpět, rodiče 5 dětí zemřeli a 202 nadále vyrůstá bez jednoho či obou rodičů.

Současná situace migrujících rodin: 49 rodin jsou se svými dětmi v zahraničí nebo zpět v Litvě, děti z 21 rodin jsou již dospělé. Celkem ovlivnila pracovní migrace 112 rodin.

Z Litvy se na kvalitativní studii podílela:

Jūrate Jovaišiene, Joniskėlio Igno Karpio žemės ūkio ir paslaugų mokykla, Pasvalys District

Osobní příběh

Rita, 35 let a Roman, 36 let z regionu Panevezys

1. Odchod a odloučení

Ritě je 35 let a jejímu manželovi 36. Žijí v malém městečku blízko města Panevezys. Rita je vystudovaná účetní a do roku 2008 pracovala v soukromé firmě jako vysoce postavená účetní. Její příjem však neodpovídal její pozici, ani práci, kterou vykonávala. Roman dlouho pracoval v továrně „Erkanas“ v Panevezys. Dostával dobrý plat, ale v roce 2006 továrna zbankrotovala a Roman pracoval pouze v příležitostných a krátkodobých zaměstnáních. Rodina si koupila vlastní byt. Rita a Roman mají dvě děti: syna – 12 let a dceru – 7 let. Peníze byly potřeba pro rekonstrukci bytu, vybavení a normální rodinný život. Blízko nich žila rodina, jejíž členové jeli do Norska vydělat peníze. Navrhli Romanovi, aby jel s nimi. Zatímco Rita přemýšlela, zda má odjet se svým manželem, poslední kapka přišla v podobě odmítnutí zvýšení jejího platu. Rita opustila práci. Dohodli si odjezd skrze zprostředkovatelskou firmu a odcestovali se svými známými pracovat do Norska v rybářském průmyslu. Děti byly svěřeny do péče rodiny z otcovy strany.

Rita: „Opustila jsem práci, protože můj zaměstnavatel si dostatečně nevážil práce, jakou jsem dělala.“

2. Problémy a řešení

Poprvé strávili Rita a Roman v zahraničí 4 měsíce. Poté se vrátili zpět na Vánoce a nový rok a pak odcestovali zpět. Rok a půl jezdili za prací, pak strávili měsíc s dětmi a zase odjeli. Oba Ritini rodiče teď žijí v Panevezys, ale jsou rozvedení a mají každý svou vlastní rodinu, takže celou dobu byly jejich děti ponechány na pospas: žily střídavě s babičkou nebo s dědečkem. Po několika letech se Rita rozhodla skončit s prací v Norsku a trávit více času se svými dětmi, protože pro prarodiče bylo obtížné vydobýt si u svých vnoučat autoritu natolik, aby je poslouchali, co se učení týče. Po šesti měsících doma se svými dětmi, se Ritě začalo po Romanovi stýskat, tak se rozhodla za ním znovu odjet. Tentokrát nechala děti doma a pozvala svou mladší sestřenicí, aby se o ně postarala, ale ta po chvíli měla svou vlastní rodinu. Takže Roman pracoval v Norsku nepřetržitě tři a půl roku s tím, že se do Lotyšska vracel vždy jen na krátkou dobu, zatímco Rita se vracela v cyklech: buď odjížděla s ním, nechala své děti na starost jiným lidem (příbuzným, sousedům) nebo zůstávala s dětmi. Před osmnácti měsíci se jim narodila další dcera, proto Rita strávila celý minulý rok se svými dětmi. Dlouhodobé odloučení vedlo k tomu, že Ritin a Romanův vztah ochladl.

Rita: „Zítřka Roman jede do Norska. Jsem ráda. Celou dobu, co byl doma, jsme se hádali, jako kočka a pes. Když není doma, je tu ticho.“

3. Potřeby a podpora

Rodina nedostává žádnou podporu od státu. Příbuzní a sousedi jim proto pomáhají. Když rodina není pospolu, její členové obvykle komunikují přes Skype nebo Facebook. Také si volají, ale méně, protože je to drahé. Oba, Roman i Rita hlavně spolupracují s místními lotyšskými komunitami v zahraničí, protože je zde spousta Litevců. Také komunikují s ostatními migranty: Poláky, Litevci. Nenavázali ale žádný vztah s Nory.

Během let strávených prací v Norsku, vydělala rodina dostatek peněz, aby se mohla vypořádat s živobytím a se zajištěním rodiny. Tento rok se rodině podařilo v Norsku získat potřebné dokumenty, aby dostali přídavky na děti za celé období, co tam pracovali/pracují. Za sedm let se to vyšplhalo na pěknou částku. Rodina tedy má nějaké peníze navíc, a proto by je ráda do něčeho investovala, plánovala založit si podnikání, ale ani jeden z jejích členů neví, kde a v čem by podnikali. Proto se nakonec rodiče rozhodli vrátit se do té stejné práce v Norsku, kterou znají, kde nehrozí žádné riziko, a jež jim garantuje příjem každý měsíc.

Rita: *„Máme nějaké peníze navíc, rádi bychom je investovali, ale nevíme kde. Podnikání? Řekněte nám, jaké podnikání bychom si měli založit?“*

4. Budoucnost a sny:

Jak Roman, tak Rita chtějí zabezpečit rodinu. Oba zjistili, že život v odloučení nezlepšuje rodinné vztahy, právě naopak. Jejich plány: celá rodina pospolu v Norsku.

Roman: *„Zítřejdu do Norska, protože chci, aby má rodina žila plnohodnotný život. Naši přátelé, se kterými jsem dříve jel do Norska, už tam nejezdí, protože mají dostatek peněz. Já jedu znovu, protože nemáme dostatek.“*

Rita: *„Já vidím budoucnost naší rodiny v Norsku. Teď když pojedeme, vezmeme děti s sebou.“*

Polsko

Předmluva

Podle Centrálního statistického registru bylo v letech 2011/2012 2 060 000 Poláků dočasně v zahraničí (o 60 000 více v roce 2010). 1 750 000 z nich bylo rozprostřeno po celé Evropě (2010: 1 685 000), 1 670 000 (2010: 1 607 000) se nacházelo v zemích EU: 625 000 (stoupající tendence) ve Velké Británii, 470 000 (stoupající tendence: 1. 5. 2011 – otevření pracovního trhu) v Německu, 120 000 (klesající tendence) v Irsku.

Hlavní charakteristiky emigrantů: 29,4 % emigrantů jsou matky. Dle času odloučení, muži opouštějí rodinu na 6,96 měsíců a ženy na 5,2 měsíce. Nejdelší migrace byla 48 měsíců (ženy), 96 měsíců (muži), přičemž 75 % matek neodjíždí na déle než 6 měsíců, otcové pak na méně než 7 měsíců.

27,6 % dětí zažilo dočasnou migraci přinejmenším jednoho z rodičů, přičemž 26,5 % byly 9-ti leté; 33,6 % 10-ti leté; 35,3 % 11-ti leté; 30,4 % 12-ti leté; 28,9 % 13-ti leté; 22,1 % 14-ti leté; 28,3 % 15-ti leté; 27,9 % 16-ti leté; 22,4 % 17-ti leté a 23,9 % 18-ti leté.

Nejčastější cílové země migrujících polských občanů:

AUSTRIA	25 000
BELGIUM	47 000
CYPRUS	3 000
DENMARK	21 000
FINLAND	2 000
FRANCE	62 000
GREECE	15 000
SPAIN	40 000
IRELAND	120 000
THE LOW COUNTRIES	95 000
GERMANY	470 000
PORTUGAL	1 000
CZECH REPUBLIC	7 000
SWEDEN	36 000
GREAT BRITAIN	625 000
ITALY	94 000
NORWAY	56 000

Velikost a směry emigrace z vojvodství Lodz

14,5 % studentů z vojvodství Lodz jsou děti migrujících rodičů (pod Polským průměrem, který se rovná 14,8 %). Nejvyšší procento v Polsku je ve vojvodství Opolskie se 43 % rodin, nejnižší pak ve vojvodství Mazowieckém s 11,2 % rodin.

Výsledky polské migrace: demografické prognózy (Eurostat)

V roce 2060 zde bude nejvyšší procento lidí nad 65 let (1/3 Poláků). Velikost populace se sníží z 38 mil. v roce 2012 na 31 mil. v roce 2060.

Narůstající populace v přijímajících zemích (Španělsko, Belgie, Francie, Velká Británie, Lucembursko, Irsko a Kypr) je způsobena vysokou porodností u imigrantských matek ve srovnání s domorodkyněmi, například od roku 2008 polské matky obsazují druhé místo v porodnosti ve Velké Británii.

Intervaly rodičovské nepřítomnosti

Dle výzkumu absentující rodič/rodiče po dobu kratší než 2 měsíce má/mají velmi nepatrný vliv na vývoj dítěte. Nepřítomnost od 2 do 6 měsíců slabě ovlivňuje socializační procesy, nenarušuje však rodinnou strukturu, ale může slábnout rodičovsko-dětské pouto. Absence rodičů od 6 do 12 měsíců může vést k silnému ovlivnění socializačních procesů, částečné převzetí role migrujícího rodiče rodičem, který zůstal doma, viditelné narušení rodinných

vazeb a možné traumatické efekty vedoucí k odmítání. Rodičovská nepřítomnost po více než 12 měsících způsobuje výraznou restrukturalizaci rodiny a vztahů v sociálním prostředí, úplné převzetí funkce chybějícího partnera/partnerky, silné narušení rodinných vazeb, vysoká pravděpodobnost odmítání dětmi.

Oblasti změny v dětském chování

Nepřítomnost rodičů může u dětí vyústit v deviantní chování. Příklad chování školou povinných dětí: vynechávání hodin pouze dětmi ve věku 14-18 let, jejichž rodiče jsou oba v zahraničí. Také to může způsobit nedisciplinované chování: vyšší tendence k bojovnosti u mladších dětí (9-10 let) s jedním rodičem v zahraničí, u starších je pak tato tendence nižší. Existuje také riziko kriminálního chování u dětí s oběma rodiči v zahraničí (1,5 % všeobecně, 4,1 % děti migrujících rodičů) a vyšší náchylnost k požívání alkoholu a drog i u dětí, kdy je pouze jeden rodič v zahraničí.

Jako další rizika by mohly být zmíněny: psychická nevyrovnanost, agrese, nízké sebevědomí, potíže v socializaci, nechození do školy, zhoršení známek, neschopnost vyrovnat se se situací, emoční tenze.

Z Polska se na kvalitativní studii podíleli:

Zbigniew Pyszka, Oświatowiec-Łódź, Łódź

Jaroslav Puta, Oświatowiec-Łódź, Łódź

Wiktor Kołysko, Clark University, Łódź

Osobní příběh

Krzysztof, 43 let a Dorota, 38 let z Konstantinow Lozdki, Polsko

1. Odchod a odloučení

Rodina pochází z Konstantynow Lodzki. Dorota, zdravotní sestra, dostala v roce 2006 pracovní nabídku z nemocnice ve Frankfurtu nad Mohanem. Její sestra už tam pracovala dříve a pomohla jí tedy práci získat. Hlavním důvodem, proč Dorota přijala toto zaměstnání, byly obtížnosti spojené s hledáním práce po mateřské dovolené.

Krzysztof vlastní malou automechanickou dílnu. Dnes už tomu bude 12 let, co s tím začal, přičemž ne vždy byl ve svém podnikání úspěšný.

Jejich rodina (prarodiče, strýc, teta) vyjádřila svůj nesouhlas s Dorotiny rozhodnutím vzít práci v zahraničí. Tvrdili, že by to mohlo negativním způsobem ovlivnit jejich děti – Macieje (10) a Julii (8).

Dorota s těžkým srdcem opustila zemi, zaprvé, protože opouštěla svého manžela a děti a zadruhé, protože postrádala podporu ostatních členů rodiny.

„Já jsem skoro neodjela. Měla jsem spoustu dluhů a kritické komentáře naší rodiny to dělaly ještě těžší. Ale pak jsem si řekla, že je to příležitost, kterou musím vzít.“, říká Dorota.

2. Problémy a řešení

Celá rodina se setkává dvakrát až třikrát měsíčně. Dorota zkouší jezdit domů každý týden, ale není to jednoduché kvůli jejímu pracovnímu plánu. Čím delší cesta, tím dražší jízdenky. Když je v zahraničí, její manžel a děti jsou s ní v kontaktu skrze telefon, volají si každý den, nebo každý druhý den.

Protože Krzysztof má svůj vlastní byznys, který je situován blízko jejich domova, je flexibilní a schopný postarat se o děti. Tvrdí, že je to velmi náročná práce, když to musí dělat sám.

„Je to skoro jako má druhá práce!“, říká se smíchem.

O Macieje a Julii se většinu času stará jejich otec. Syn se s čas od času chybějící matkou nevypořádal dobře. Je často napjatý a snadněji se rozbere, když tam není Dorota. Rodiče mu zkoušeli vysvětlit situaci. Jejich dcera se s tím vypořádala lépe a je klidnější. Vzdělávání dětí jde celkem dobře, ale kvůli emočnímu napětí u syna, se Dorota s Krzysztofem dohodli s jeho učitelkou na občasném setkání.

Přiznávají, že je měsíc od měsíce těžší žít odděleně. Oba jsou už unavení z toho, že každý z nich si žije po svém a bojí se, že to ovlivňuje i děti. Jedinou výhodou, kterou zmiňovali je, že Dorotina práce je vcelku dobře placená a stabilní.

3. Potřeby a podpora

Dorota se může spolehnout na svou sestru Dagmaru, se kterou pracuje. Dagmara je silná a dodává své sestře emocionální podporu. Dorota se spřátelila i s kolegyněmi v práci. Tráví společně svůj volný čas – vaří, povídají si, sledují filmy. Dorota ale nemá ráda město, ve kterém pracuje. Stále se v něm cítí, jako host, ne občan. Tvrdí, že lidé tam nejsou tak přátelští, jak v Polsku, že jsou spíše formální a drží si odstup.

4. Budoucnost a sny

Dorota tento rok plánuje opustit svou práci ve Frankfurtu a vrátit se zpět do Konstantynowa natrvalo. Pár o tom hodně mezi sebou mluvil a rozhodl se, že je důležitější být pohromadě a starat se jeden o druhého. Oba byli velmi nadšení, když o tom mluvili.

„Některé věci jsou důležitější než peníze, víte.... jako rodina. Máme se starat jeden o druhého a být si nablízku.“, říká Dorota.

Rumunsko

Předmluva

Rumunsko má 41 okresů. Okres Olt leží v rovinaté oblasti západní části Rumunské pláně. Slatina je hlavním městem této oblasti s populací čítající 87 608 obyvatel (2007). V roce 2011 dosahovala populace okresu Olt 415 530 osob. Výzkum byl prováděn během října-listopadu 2012 v 61 rodinách (5,42 %) s 83 dětmi zanechanými v domovině.

17 rodin (27,86 %), kde jsou či byli oba rodiče pryč od svého/svých dítěte/dětí

21 případů (34,42 %), kde chybí otec v rodinách z důvodu odchodu za prací do zahraničí

A 23 rodin (37,70 %), ve kterých chybí matky z důvodu odchodu za prací do zahraničí

Dokončené vzdělání migrujících rodičů: 100% rodičů nemá vysokoškolské vzdělání

Nejkratší čas strávený v odloučení od dětí byl dva týdny, nejdelší pak 18 let.

Kdo přebírá péči o děti? V 9 případech: babička, v 7: oba prarodiče, 1: dědeček, v 1: matka a babička, v 1: otec a prarodiče, v 1: otec a prarodič, v 1: příbuzní, v 1 rodině: strýček, prarodiče a starší bratr, ve 2: se o děti nikdo nestará, v 1: sociální služby, ve 2: teta, ve 20: matka a ve 13: otec.

Emoční a společenské problémy: v 19 zkoumaných případech respondenti/respondentky uvedli/vedly, že situace v rodině je dobrá bez jakýchkoli dalších komentářů; ve 4 případech došlo k rozvodu rodičů.

Současná situace: v 11 případech rodiče nabízejí finanční podporu, ve 4 nechtěli odpovídat na otázku, v 18 se dotazovaní/dotazované jen zmínili/zmínily o tom, že jejich rodiče jsou v zahraničí, ale neposkytli o nich žádné další informace, ve 2 případech jsou rodiče ještě stále v Rumunsku, ale připravují se na odchod a v 1 jsou rodiče v Rumunsku, ale nemáme o nich žádné další informace.

Z Rumunska se na kvalitativní studii podíleli:

Osiac-Nedelea Carmen-Maria, Colegiul Tehnic Metalurgic, Slatina

Dinu-Marcu Daniela Elena, Colegiul Tehnic Metalurgic, Slatina

Nedelea Teodor, Colegiul Tehnic Metalurgic, Slatina

Țircomnicu Daniela, Colegiul Tehnic Metalurgic, Slatina

Osobní příběh

Maria, 24 let ze Slatiny

1. Odchod a odloučení

Maria není vdaná a studuje devátý ročník na Colegiul Tehnic Metalurgic, Slatina. Navštěvuje večerní školu. Má pětileté dítě. Šest let žila ve Španělsku, ale vrátila se, aby mohla vychovat své dítě a pokračovat ve studiích. Pracuje jako prodavačka.

Její rodiče se rozvedli, když jí byl rok a devět měsíců. Její otec odjel do Anglie a matka do Itálie. Maria zůstala se svou babičkou, která nedostávala žádnou finanční podporu ani od Mariiných rodičů. Její matka se znovu vdala, ale její nový manžel Marii nepřijal.

Svého otce znovu potkala v 16 letech, ale to už byl čistě jenom někdo známý.

Když začala studovat střední školu, tak žila se svou babičkou v jejím bytě a její jediný příjem bylo stipendium nazývaný se „peníze na střední školu“, okolo 40 eur na měsíc. To jí nestačilo a tak se vykašlala na školu a v 17 letech odjela do Španělska.

2. Problémy a řešení

Odjela do Španělska měsíc po tom, co ji opustil otec jejího dítěte. Našla si tam práci poté, co vyvěsila letáky na pouliční lampy.

Vybrala si Španělsko, protože to byla země, kam odešel otec jejího dítěte a také její budoucí manžel. Rozhodla se tak sama. Nikdo z jejích blízkých jí její rozhodnutí nevyvracel, protože nevěděli, co hodlá udělat, takže se vykašlala na školu a odjela. Myslela si, že to je její jediná šance, jak vyřešit komplikující se situaci.

Když jí bylo 18 a půl roku, porodila ve Španělsku svou dceru. Rok a čtyři měsíce s nimi zůstala dívka ve Španělsku a pak ji přivezli zpět do Rumunska k rodičům jejího otce.

3. Potřeby a podpora

Byli v kontaktu skrze telefon a internet. Každé tři měsíce musela přijet domů, protože její dcera měla zdravotní problémy, což bylo důvodem k obavám pro její prarodiče.

Když jí byly čtyři, vzali si ji na rok do Španělska. Potom se rozešli a Maria se se svou dcerou vrátila zpět do Rumunska. Přivedla ji zpět k jejím prarodičům. Otec děvčete zůstal ve Španělsku a vídá svou dceru dvakrát do roka, ale komunikují také přes internet.

Děvčátko je moc malé na to, aby pochopilo, že její matka a otec žijí odděleně. Cítí se lépe u svých prarodičů. Oba rodiče se rozhodli, že když začne chodit do školy, bude bydlet v Rumunsku a prázdniny bude trávit ve Španělsku.

Když tam Maria není, zvykne si na babičku velmi rychle. Ona ji učí a vede ji. Myslí si, že bude velmi šťastná, až začne chodit do školy. Její otec jí pomáhá tím, že posílá peníze, jež potřebuje.

Maria se adaptovala velmi rychle v místní komunitě, protože zde žije hodně přátel a známých z její vesnice. Také si rychle vytvořila spoustu přátel ve Španělsku. Ve Španělsku se cítí více doma. Pracovala a vydělávala peníze a kromě své práce, stíhala i domácí práce a starání se o děti. Takže během volna, byla schopna vydělat více peněz příležitostnými pracemi.

4. Budoucnost a sny

Postrádání dítěte je něco trýznivého. Jako matka, která stále postrádá své dítě, lituje faktu, že si s ním nemůže hrát, krásně ji oblékat a že by ráda.

V její duši je neustálá prázdnota. Když se vidí a jsou spolu, komunikují spolu velmi dobře. Maria by s ním byla ráda, ale upřednostňuje fakt, že se cítí lépe u své babičky. Má sestřenicí, se kterou si hraje na zahradě, kde jsou stromy, zvířata a drůbež.

Možná se Maria vrátí zpět do Španělska, až dokončí svá studia. Tady pracuje deset hodin denně, včetně sobot a nedělí za cca 90 euro za měsíc.

Nemyslí si, že budou někdy zase rodina. Maria si přeje, aby jí obě rodiny (její a jejího otce) měly rády. Maria nechce, aby její dcera musela čelit stejným problémům, jako ona.

Maria neví, zda její sebeobětování bylo užitečné, protože když se vrací v myšlenkách zpět, jednala by jinak a chtěla by vytvořit novou rodinu.

Turecko

Předmluva

V Mersinu se vyskytuje třináct oblastí s téměř osmi sty rozdílnými typy škol. Náš výzkum byl prováděn na 124 školách ve 4 centrálních částech: Akdeniz, Toroslar, Mezitli a Yenişehir. Z výsledků vyplývá, že celkový počet rodin, jejichž členové migrují za prací do jiných států EU nebo do jiných oblastí v rámci země původu a zanechávají tak své děti doma, je 2 757.

Kdo opouští děti: matka = 65, otec = 2 565, oba = 123

Dosažené vzdělání migrujících rodičů: žádné = 107, základní = 1 429, středoškolské = 606, nástavbové = 20, univerzitní = 269

Doba v odloučení: nejkratší je jeden měsíc, nejdelší 28 let; věk dětí zanechaných doma je v rozmezí 1-18 let

Země migrace: cizí státy = 1 792 migrantů (64 %) (Arábie, Irák, Irán, Německo, Rusko, Kypr, Francie, Kanada, Rumunsko, Sýrie); města v Turecku = 965 migrantů (36 %) (Istanbul, Ankara, Antalya, Hakkari, Şirnak, Hatay, Ordu)

Současná situace v rodině: 85 % rodičů je stále pryč od svých rodin, 15 % rodičů (413) se již vrátilo

Z Turecka se na kvalitativní studii podílela:

Tülay Karabulut, Mersin İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Mersin

Osobní příběh

Özlem, 29 let z Mersinu

1. Odchod a odloučení

Özlem je dvacet devět let a má jednu dceru. Po dobu tří let její manžel pracoval v zahraničí jako konstrukční dělník. Ona krátce pracovala jako prodavačka v obchodním centru, dokud nemusela opustit práci.

Rodina Aydin to neměla lehké kvůli dluhům a exekucím na dům. Její manžel nejdříve jel do Istanbulu, aby tam našel práci, ale nepodařilo se mu to. Tak se rozhodl pracovat v zahraničí, protože mu to jeden z jeho přátel doporučil.

2. Problémy a řešení

„Byla spousta pomluv o mě a mém sousedovi, takže mě můj tchán donutil vzdát se práce.“, říká Özlem.

Musela opustit práci a začala žít se svou rodinou, protože se necítila v bezpečí a chtěla se vyhnout dalším pomluvám. Její a manželovi rodiče ji nikdy nenechali samotnou a volnou.

„Nemůžu Vám říci více o mém utrpení.“, říká Özlem.

Také se zmiňuje o problémech jejího manžela. On nikdy nežil sám. Jeho matka a potom Özlem se o něj musely celý život starat a teď si sám musí práť, připravovat jídlo, atd.

„Moje dcera nemůže svého otce obejmout nebo se ho dotknout, když nás přijede navštívit.“, tvrdí Özlem.

Její dceři je osm a neví nic o jejím otci, který je pro ni cizincem. Cítí se šťastná ve škole a se svými přáteli.

3. Potřeby a podpora

Rodina Aydin nestihla ještě našetřit dostatek peněz, a tak jsou stále v dlužích. Takže pan Aydin bude muset pracovat v zahraničí o pár let déle. Paní Aydin si myslí, že „stejně jak ona, tak i její dcera potřebují psychologickou pomoc“. Její rodiče se je snaží podpořit, ale tato situace je velmi složitá pro celou rodinu.

Paní Aydin říká: *„Já a mí rodiče jsme vytrvalejší než dříve. Opravdu teď chápeme, jak cenné bylo být rodinou.“*

4. Budoucnost a sny

Özlem Aydin doufá, že ušetří dostatek peněz, aby co nejdříve zaplatili dluhy. Také chce být opravdovou rodinou a žít v míru.

„Necítím se bezpečně a spokojeně“, říká a chce svou svobodu zpět.

„Chci přivítat svého manžela, když přijde domů z práce stejně jako jiné vdané ženy.“

Také chce, aby její dcera byla šťastná a strávila zbytek svého života v míru.

Příloha: Protokol rozhovoru

I. Minulost/ odjezd do zahraničí

1. S jakými záležitostmi jste se musel/a (tvá rodina) vypořádat před odjezdem?
2. Co bylo poslední kapkou, která rozhodla o Vašem odchodu?
3. Našel/la jste si práci už před odjezdem/odchodem nebo jste si ji hledal/a až na místě?
4. Podle čeho jste si vybíral/a cílovou destinaci pro svou práci? (přátelé, rodina)

II. Reakce na odchod/odjezd

1. Jaká byla reakce blízké rodiny (partner/ka, děti) a blízkého okruhu lidí (kolegové/gyně, přátelé)?
2. Jaký jste měl/a pocit v momentě opuštění své rodiny a přátel?

III. Náklonnost a vztahy

1. Jakým způsobem jste udržoval/a vztahy s blízkými během odloučení?
2. Jak často jste se sešel/la s rodinou?
3. Jak často jste používal/a jiné způsoby komunikace jako internet, dopisy, telefon?
4. Co jste nejčastěji řešil/a s partnerem/partnerkou, který/která zůstal/a doma?

IV. Výchova dětí a vzdělání

1. Jak jste reagoval/a na úspěch či zklamání dětí?
2. Co činilo děti šťastnými ve škole?

V. Získávání podpory ze strany rodiny

1. Jakým způsobem jste získával/a podporu od rodiny (partnera, dětí atd.)?

VI. Život v zahraničí

1. Začlenil/a jste se do místní komunity migrantů/tek?
2. Nebo jste se raději stýkal/a se členy stejné národnosti jako jste vy?
3. Jaké byly hlavní problémy, kterým jste čelil/a?
4. Jak jste trávil/a čas (volný čas)?

VII. Změna

1. Jaký je život v odloučení?
2. Jaké jsou výhody a nevýhody života v odloučení?

VIII. Budoucnost

1. Jak vidíte svou budoucnost ve vztahu k práci a rodině?
2. Jaké je Vaše největší přání?

Je ještě něco, co bys chtěl/a říci, co jsem opomenul/a?